

ภูมิคุ้มกันชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง:
กรณีศึกษาชุมชนผู้ประกอบอาชีพน้ำตาลมะพร้าว บ้านสวนทุ่ง ตำบลคลองเงิน
อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ.2551

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

ภูมิคุ้มกันชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษาชุมชนผู้ประกอบอาชีพน้ำตาลมะพร้าว บ้านสวนทุ่ง ตำบลคลองเงิน อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม (SOCIAL IMMUNITY IN CONCORDANCE WITH SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY : A CASE STUDY OF A COMMUNITY PRODUCING COCONUT-PALM SUGAR AT SUANTHUNG VILLAGE, KHLONG KHEUN SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, SAMUT-SONGKHRAM PROVINCE, THAILAND)

จิดรานนท์ นนทเบญจวรรณ 4837519 LCRU/M

ศศ.ม. (พัฒนาชนบทศึกษา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ : ชิตชยางค์ ฆมาภัย, ร.บ., ศศ.ม., ก.ด., ลักขณา ดาวัตตันหงษ์, อ.บ., ศศ.ม., Doctorat de L'EHESS., ชีรพงษ์ บุญรักษา, บธ.บ., วท.บ., ประ.ค.

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาพลวัตวัฒนธรรมน้ำตาลมะพร้าว ศึกษาความสอดคล้องของวัฒนธรรมการทำน้ำตาลมะพร้าวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาความเสี่ยงที่เข้ามากระทบชุมชน เพื่อวิเคราะห์วัฒนธรรมการทำน้ำตาลมะพร้าวในฐานะเป็นภูมิคุ้มกันชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง การเก็บข้อมูลใช้วิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม สัมภาษณ์กรณีศึกษาครอบครัว จำนวน 6 ราย จัดเวทีสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตีความ สร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และนำเสนอผลการศึกษาแบบบรรยายพรรณนาความ

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนบ้านสวนทุ่งมีพลวัตวัฒนธรรมน้ำตาลมะพร้าวแบ่งออกเป็น 4 ยุค คือ (1) ยุคเริ่มต้นการทำน้ำตาลมะพร้าว ปี พ.ศ. 2505 (2) ยุคขยายตัวการทำน้ำตาลมะพร้าว ปี พ.ศ. 2505-2520 (3) ยุคการทำน้ำตาลมะพร้าวเฟื่องฟู ปี พ.ศ. 2520-2540 (4) ยุคลดถอยการทำน้ำตาลมะพร้าว ปี พ.ศ. 2540- ปัจจุบัน ในแต่ละยุคการผลิตน้ำตาลมะพร้าวในชุมชนประสบกับความเสี่ยงทั้งภายในและภายนอกชุมชน ความเสี่ยงภายในชุมชนได้แก่ การเสียชีวิตจากการผลิตน้ำตาลมะพร้าวไม่บริสุทธิ์ การถูกพ่อค้าคนกลางเอารัดเอาเปรียบ การเสียชีวิตจากอุบัติเหตุการตกต้นมะพร้าว เป็นต้น ความเสี่ยงภายนอกชุมชนได้แก่ การมีโอกาสถูกเลิกจ้าง การได้รับสารเคมีเข้าสู่ร่างกาย การขาดต้นแบบถ่ายทอดปลูกฝังทักษะการประกอบอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าว เป็นต้น การศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการทำน้ำตาลมะพร้าวมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในองค์ประกอบความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี และเงื่อนไขการมีความรู้และคุณธรรมกำกับ ซึ่งวัฒนธรรมการทำน้ำตาลมะพร้าวสามารถเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนได้จากความเสี่ยงภายนอกวัฒนธรรมชุมชนในประเด็นความเสี่ยงด้านอาชีพ สุขภาพ สังคมและวัฒนธรรม แต่วัฒนธรรมการทำน้ำตาลมะพร้าวไม่สามารถเป็นภูมิคุ้มกันให้กับชุมชนจากความเสี่ยงภายในวัฒนธรรมชุมชนได้ในประเด็นความเสี่ยงด้านอาชีพ เนื่องจากการประกอบอาชีพการทำน้ำตาลมะพร้าวเป็นการผลิตตามความต้องการของตลาดมาก และถูกควบคุมโดยพ่อค้าคนกลาง

การวิจัยครั้งนี้มีข้อเสนอแนะว่า วัฒนธรรมชุมชนสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนได้ แต่วัฒนธรรมชุมชนควรต้องได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือให้ชุมชนเกิดการเรียนรู้สภาพปัญหาอย่างรอบด้าน และสามารถเลือกการพัฒนาที่เหมาะสมบนพื้นฐานความยั่งยืนได้

คำสำคัญ: ความเสี่ยง / ภูมิคุ้มกันชุมชน / เศรษฐกิจพอเพียง / วัฒนธรรมชุมชน

185 หน้า

SOCIAL IMMUNITY IN CONCORDANCE WITH SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY: A CASE STUDY OF A COMMUNITY PRODUCING COCONUT-PALM SUGAR AT SUANTHUNG VILLAGE, KHLONG KHEUN SUB-DISTRICT, MUANG DISTRICT, SAMUT-SONGKHRAM PROVINCE, THAILAND

JITTRANON NONTHABENJAWAN 4837519 LCRU/M

M.A. (RURAL DEVELOPMENT STUDIES)

THESIS ADVISORS: JITJAYANG YAMABHAI, Ph.D., LAKANA DAORATANAHONG, Doctorat de L'EHESS., THEERAPHONG BOONRUGSA, Ph.D.

ABSTRACT

This research is a qualitative study of the dynamics of the culture of coconut-palm sugar production. This study considers the consistency of the culture of the production of coconut-palm sugar with sufficiency economy philosophy, and it considers the risks confronting the community in order to analyze the culture of coconut-palm sugar production as a community immune from risk according to sufficiency economy. Data collection was done through participant observation, case study interviews with six families, and focus group discussion. Data analysis was conducted using data interpretation and analytic induction.

The results found that the Suanthung village has had four dynamic periods of coconut-palm sugar production culture. These are: 1) The initial period of coconut-palm sugar production (1962); 2) Expansion period of coconut-palm production (1962-1977); 3) The peak of coconut-palm sugar production period (1977-1997); and 4) The decline of coconut-palm sugar production period (1997-present). In each phase, the community faced both internal and external risks. Internal risks include losing credit for producing impure coconut-palm sugar, middlemen taking advantage, and accidents due to falling off coconut trees etc., external risks include becoming unemployed, chemical contamination, and lack of model to pass on sugar production skills etc. This study found that coconut-palm sugar production culture is in concordance with the sufficiency economy philosophy in moderation, rationalization, and acts as self-immunity in protecting the community against external risks of occupation, health, society and culture. On the contrary, the coconut-palm sugar production culture could not create social immunity for the community against internal risks of occupation, since the sugar production follows the market demand, and is controlled by merchants.

This research recommends that the community culture should be used as a tool in the development of the community, and should receive additional support from related agencies. Otherwise, the community must investigate their problems within the community thoroughly and select suitable development based on sustainability.

KEY WORDS: RISKNESS / SOCIAL IMMUNITY / SUFFICIENCY ECONOMY / COMMUNITY CULTURE

185 pp.